

ความพิດอาญา ของพระสงฆ์ตามกฎหมายเก่า *

นัดดาภา ภั้งคานนท์ **

บทนำ

พระพุทธศาสนากับสังคมไทย มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ พระพุทธศาสนาในสังคมไทยไม่เพียงแต่เป็นศาสนาหนึ่ง แต่ยังเป็นจิตวิญญาณของประชาชนอีกด้วย คนไทยเคารพและศรัทธาในคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดเป็นหลักในการดำรงชีวิต คนไทยยึดมั่นกับขนบธรรมเนียมประเพณีอันเกี่ยวกับความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา และคำสอนในพระธรรมวินัย ซึ่งได้พัฒนามาจนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนไทยจนแยกจากกันไม่ได้ คำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเสมือนรากแก้วหนึ่งของระบบจริยธรรมและศีลธรรมของคนไทยมาโดยตลอด^๑ อีกทั้งได้เข้าไปมีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการเมือง การปกครอง กฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี งานประพันธ์ หรือคติความเชื่อต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

พระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนอันเป็นรูปธรรมของพระพุทธศาสนาได้รับการยกย่องให้มีสถานะพิเศษอันได้รับความเคารพนับถืออย่างสูงจากสังคม มีบทบาทหน้าที่และความประพฤติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมไทย

เมื่อพระพุทธศาสนา และสถาบันสงฆ์เกี่ยวข้องกับสังคมไทย จนไม่สามารถแยกจากกันได้นั้นเมื่อใดก็ตามที่เกิดเหตุการณ์ที่พระสงฆ์ประพฤติผิดไปจากพระธรรมวินัยถึงขนาดที่ฝ่ายพุทธจักรไม่สามารถจัดการปกครองตนเองแก้ไขปัญหามาในได้แล้ว อาณาจักรจะเข้าไปมีบทบาทในการจัดการชำระพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์ และทำให้เกิดความเรียบร้อยขึ้นในแผ่นดิน

* บทความนี้เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความผิดอาญาของพระสงฆ์ตามกฎหมายเก่า", วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

** อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

^๑ กฤษฎา บุญยสัมพันธ์, พระสงฆ์และสถาบันพระพุทธศาสนานอก "กฎพระสงฆ์" ในกฎหมายตราสามดวง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, ๒๕๔๙), น. ๒๗๒ (จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พุทธศักราช ๒๕๔๘)

ในกฎหมายเก่าของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกฎหมายตราสามดวง หรือประมวลกฎหมาย
รัชกาลที่ ๑ แสดงหลักฐานที่ปรากฏชัดเจนว่า ฝ่ายอาณาจักรได้เข้าไปมีบทบาทในการควบคุมดูแล
พระสงฆ์ โดยในส่วนของพระราชานิติศาสตร์ได้มีบทบัญญัติส่วนหนึ่งที่เรียกว่า "กฎพระสงฆ์ ๑๐ ข้อ"
โดยมีหลักการในการบัญญัติคือ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอันจะทำให้สถาบันสงฆ์เสื่อมโทรมลง ทั้งจาก
การกระทำผิดของพระภิกษุสามเณรตลอดจนคฤหัสถ์ที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายอาณาจักรจะออกบทบัญญัติขึ้นมา
เพื่อจัดการกับกรณีที่เกิดขึ้น คล้ายคลึงกับการการบัญญัติพระวินัยของพระพุทธเจ้า กล่าวคือ เมื่อมีเหตุ
เกิดก่อนแล้วจึงมีการออกพระราชกำหนดภายหลัง นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดทาง
อาญาของพระสงฆ์ปรากฏในพระอัยการในกฎหมายตราสามดวงอีกหลายฉบับ และพบกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาของสงฆ์นอกเหนือไปจากในกฎหมายตราสามดวงอีก เช่น ประกาศ
รัชกาลที่ ๔ เป็นต้น

กฎพระสงฆ์ในกฎหมายตราสามดวง

กฎพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งในกฎหมายตราสามดวง โดยอยู่ในส่วนที่เรียกว่า พระราชานิติศาสตร์
หรือราชานิติคดี ซึ่งเป็นกฎหมายฝ่ายบริหารปกครอง กฎเกณฑ์เกี่ยวกับราชประเพณี กฎเกณฑ์เกี่ยวกับ
การปกครองดูแลสงฆ์ พระบรมราชวินัจฉัยอันเป็นบรรทัดฐานในอรรถคดีต่างๆ

กฎพระสงฆ์นั้นใช้บังคับทั่วไปแก่ฝ่ายฆราวาส เจ้าหน้าที่ของรัฐ และฝ่ายสงฆ์ แต่กฎที่ให้ไว้แก่
ฆราวาสฝ่ายเดียวได้แก่ ข้อ ๘ และ ข้อ ๑๐ ส่วนกฎที่ให้ไว้แก่พระสงฆ์ฝ่ายเดียวคือ ข้อ ๙

ความผิดของพระสงฆ์ในกฎพระสงฆ์สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท กล่าวคือ

(๑) ความผิดอันเป็นการกระทบกระเทือนถึงความเลื่อมใสศรัทธาโดยตรง หรือเรียก
ได้ว่าเป็นความผิดอันทำให้พระศาสนาเศร้าหมอง

ความผิดประเภทนี้ ได้แก่ ความผิดลักทรัพย์ เสพเมถุน พระรกร่วมเพศ โดยมีบัญญัติ
อยู่ในกฎพระสงฆ์ข้อ ๑ ข้อ ๕ ข้อ ๖ ข้อ ๘ ข้อ ๙ และข้อ ๑๐

(๒) ความผิดอันเป็นการกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงของประเทศ หรือที่เรียกว่า
ความผิดอันทำให้แผ่นดินเป็นจลาจล

ความผิดประเภทนี้ ได้แก่ ความผิดวอดอุตริมนุสสรธรรม หรือกรณีช่องสุ่มทำตัวเป็น
ผู้มีอิทธิพลเหนือกฎหมาย มีโทษเพราะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของบ้านเมือง โดยในกฎ
พระสงฆ์บัญญัติอยู่ใน ข้อ ๒ และข้อ ๓ บางส่วน

(๓) ความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนกฎของผู้ปกครองสงฆ์ หรือที่เรียกว่าความผิดอันทำให้สงฆ์แตกแยก

ความผิดประเภหานี้ เป็นเรื่องการเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ เป็นเรื่องการละเมิดการปกครอง เช่น การฝ่าฝืนหรือไม่เคารพในสังฆราช เป็นต้น ซึ่งปรากฏในกฎพระสงฆ์ข้อ ๓ บางส่วน ข้อ ๔ และข้อ ๗

กฎพระสงฆ์ข้อ ๑

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ทรงเห็นว่า พระธรรมคำสอนนั้นมีด้วยกันหลายระดับ อันได้แก่ ฆราวาสธรรม ภิกษุธรรม และโลกุตระธรรม ซึ่งในบทบัญญัติใช้แทนด้วยคำว่า สมบัติ ๓ ประการ ได้แก่ มนุษยสมบัติ สวรรคสมบัติ และนิพพานสมบัติ อันหมายถึงพระธรรมที่เข้าใจและปฏิบัติได้ง่ายไปจนถึงยาก มนุษยสมบัติใช้กับประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐาน อันจะทำให้ไพร่ฟ้าประชาชนภักดิ์ครองเรือนอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มุ่งจะให้เป็นฆราวาสธรรม ซึ่งเมื่อหากปฏิบัติกันได้แล้ว จะทำให้บ้านเมืองสงบสุขไปด้วย ส่วนสวรรคสมบัติและนิพพานสมบัติ เป็นหลักธรรมขั้นสูง ที่ควรจะมุ่งหมายปฏิบัติตาม เพราะจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ก็คือการไปสู่นิพพาน หรือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด หลุดพ้นจากวิภวสงสารแล้วนั่นเอง

พระองค์จึงทรงบัญญัติให้พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาอย่างถูกต้องตามหลักของพระศาสนา ไม่บิดเบือนหรือล้อเล่นจนกลายเป็นตลกคะนองไป เพราะจะทำให้ฆราวาสที่ระดับรับฟัง เข้าใจในพระธรรมคำสอนผิดไป จึงบัญญัติเพื่อลงโทษพระสงฆ์สามเณรที่แสดงพระธรรมด้วยความตลกคะนองหยาบช้ำ อีกทั้งยังได้ลงโทษญาติโยมของพระสงฆ์อีกด้วย เป็นการให้ประชาชนช่วยกันสอดส่องดูแล ไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น ช่วยเป็นหูเป็นตาแทนรัฐ อันจะเป็นการทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กฎพระสงฆ์ข้อ ๒

มีสองกรณีใหญ่ในกฎพระสงฆ์ข้อนี้

กรณีแรกเหตุเนื่องมาจากสมิรักวัดบางหัวใหญ่ รับฝักข้าวของของอู่เพง ซึ่งตัวอู่เพงนี้เป็นนักโทษกบฏอันมีโทษถึงตาย ข้าวของของอู่เพงจึงต้องเป็นของหลวง เมื่อสมิรักรับฝักไว้แล้วไม่แจ้งให้พระราชอาชญาทราบ ซึ่งโดยปกติแล้ว การรับฝักของนั้น ไม่ได้เป็นความผิดถึงปาราชิก คือเป็น อาบัติปาจิตตีย์ แต่กรณีนี้ ของอู่เพงเป็นนักโทษกบฏ ของที่รับฝักนั้น ตกเป็นของแผ่นดินตามบทพระไอยการความผิดจึงเกี่ยวเนื่องกับอาชญากรด้วย จึงต้องกำหนดไม่ให้ภิกษุสามเณรรับฝักของจากฆราวาส และห้ามมิให้ฆราวาสนำข้าวของเงินทองมาฝักไว้กับพระภิกษุสามเณรด้วย โดยมีบทลงโทษคือ ฝ่ายภิกษุสามเณรให้ลงพระราชอาชญาเทียบเท่าโทษอหิงสาทานปาราชิก ให้สึกออกมาแล้วเขียนให้สาหัส ส่วนฝ่ายฆราวาสให้รับราชบาตรเขียนหนักตามโทษานุโทษ

อีกกรณีหนึ่งคือ มีสามแฉกรจำนวนหนึ่ง อายุมากกว่า ๒๐ ปีแล้ว เรียกว่าเป็นแฉกรใหญ่ แต่ไม่ยอมบวชเป็นภิกษุ ได้แต่คบคิดจับกลุ่มกันแสดงอิทธิฤทธิ์ให้ผิดฐะของสงฆ์ การบัญญัติเช่นนี้ เป็นการปรามไม่ให้พระสงฆ์สามแฉกรอวดอ้างอิทธิฤทธิ์ แล้วรวบรวมสมัครพรรคพวกก่อการกบฏได้ จึงมีบทลงโทษ ลงโทษให้จงหนัก เพื่อป้องกันมิให้สมคบคิดกันทำร้ายแผ่นดิน

กฎพระสงฆ์ข้อ ๓

การบัญญัติในกฎพระสงฆ์ข้อ ๓ นี้ เป็นรากฐานของการกำหนดบัพัญญัติในการปกครองพระสงฆ์ตามกติกากำหนดไว้ ซึ่งก็คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในปัจจุบันนั่นเอง กล่าวคือ กำหนดให้มีการจัดตั้งพระราชคณะ พระอธิการ ให้มีตราตำแหน่งประจำตัว แบ่งการปกครองคณะสงฆ์ตามความเหมาะสม และกำหนดให้พระสงฆ์ต้องมีสังกัดวัด จะเดินทางไปยังที่ใด เช่น หัวเมืองต่างๆ ต้องมีหนังสือสำคัญที่บอกที่มาที่ไป และฐะที่จะไป ซึ่งเมื่อเทียบกับในปัจจุบันนี้ ก็เทียบได้กับการที่พระสงฆ์ต้องมีใบสุทธิ เพื่อแสดงความพระสงฆ์ตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และหากไม่พกหรือขอตรวจแล้วไม่มี จะมีความผิดอาญาด้วย เพราะเป็นการป้องกันผู้ปลอมปนตัวเข้ามาในพระศาสนา และการจัดลำดับการปกครองนี้ยังมีผลต่อการแบ่งหน้าที่ให้พระสงฆ์ช่วยกันดูแลรักษาศาสนสมบัติของชาติ อันได้แก่ พระพุทธรูป พระสถูปเจดีย์ อีกด้วย ซึ่งเป็นการได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือทั้งฝ่ายอาณาจักร และฝ่ายศาสนจักร เพราะฝ่ายศาสนจักรก็ได้อำนาจเป็นของตนเอง มีการแบ่งลำดับชั้นที่เหมาะสม ไม่ใช่ให้ฝ่ายอาณาจักรเป็นผู้มาควบคุม อันจะทำให้การดำเนินงานของศาสนจักรคล่องตัวมากกว่า

กฎพระสงฆ์ข้อ ๔

บัญญัติให้พระสงฆ์รักษาฐะสองประการ คือ คันถฐะ และวิปัสสนาฐะ ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของการศึกษาของพระสงฆ์ อันเป็นการนำมาสู่การจัดตั้งมหาวิทยาลัยของสงฆ์ในเวลาต่อมา โดยให้พระสงฆ์ศึกษาพระธรรมวินัย ทั้งทางหลักการและทางปฏิบัติด้วย และการทำบุญชี้ทางว่านั่น ก็เพื่อเป็นการควบคุมพระสงฆ์ในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยการทำทะเบียนพระสงฆ์ เพื่อง่ายและสะดวกต่อการค้นหาและการควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์

กฎพระสงฆ์ข้อ ๕

กรณีที่เกิดขึ้น คือ มีพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติปราชิก แต่ยังไม่ยอมบวชเข้าร่วมสังฆกรรมในอุโบสถร่วมกับหมู่พระสงฆ์อีก จึงกำหนดให้ว่า ถ้าพระสงฆ์รูปใดต้องอาบัติปราชิกแล้ว ให้แจ้งแก่ในอุโบสถอย่าปกปิดไว้แล้วเข้าทำสังฆกรรมร่วมกับคณะสงฆ์อีก มิฉะนั้นจะให้เอาโทษถึงสิ้นชีวิต แล้วริบราชาบาตญาติโยม เพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างด้วย

กฎพระสงฆ์ข้อ ๖

บัญญัติถึงการที่พระสงฆ์โลกาในลาภของเงินทอง ที่ฆราวาสนำมาให้ เกินกว่าที่พระสงฆ์จำเป็นในการดำรงชีพ เช่น การศพ การตกแต่งจิตรกาศาน หรือ การประพาดิตนเป็นหมอนวด หมอยา หมออดู อันทำให้มีทรัพย์สะสมมากมาย อันเป็นการผิดพระพุทธรบบัญญัติ จึงบัญญัติห้ามพระสงฆ์ร้องขอเรียไร ข้าวของจากฆราวาสที่มีโชฎาติตน และห้ามพระสงฆ์ให้ของแก่ฆราวาส พวกผลไม้ดอกไม้ เป็นต้นด้วย ส่วนฆราวาสนั้น ก็บัญญัติห้ามถวายของอันมิควรแก่สมณะของพระสงฆ์ อันผิดจากปาฏิโมกข์วินัย ซึ่งเหตุลก็คือ เป็นการป้องกันมิให้พระสงฆ์หลงในทรัพย์สิ่งของ มากกว่าการปฏิบัติพระธรรมวินัย หรือใช้พระศาสนาเป็นเครื่องทำมาหากิน หรือเรียกว่า ภิกษุโจรปล้นพระศาสนานั้นเอง

กฎพระสงฆ์ข้อ ๗

เกิดการณีเกิดเหตุขัดแย้งกันในหมู่สงฆ์เอง ในเรื่องการรับฐินในวัดอันใกล้กัน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ จึงทรงแต่งตั้งพระสังฆราชราชาคณะ เพื่อให้เป็นคนตัดสินคดีความ แล้วให้นำเรื่องวิวาทด้วยกิจพระวินัยนี้ มาทูลแก่พระมหากษัตริย์ เป็นการให้คณะสงฆ์ปกครองดูแลกันเอง

กฎพระสงฆ์ข้อ ๘

การกำหนดข้อห้ามมากมาย ไม่เฉพาะพระสงฆ์ที่ต้องประพฤติปฏิบัติตามเท่านั้น ยังรวมไปถึงญาติพี่น้องของพระสงฆ์สามเณรที่ทำความผิดนั้นด้วย เพื่อให้เป็นการให้ครอบครัวช่วยกันดูแลสอดส่องความประพฤติของลูกหลานตนเองที่ไปอุปสมบท มิให้ร่วมกันสมคบปกปิดความผิดที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังบัญญัติป้องกันถึงสีกาที่ใกล้ชิดกับพระสงฆ์ มีบทลงโทษสีกาที่ทำให้พระศาสนาเกิดความเสื่อมเสีย และให้เอาโทษตั้งแต่มูลนายพ่อแม่ญาติพี่น้องจนถึงเพื่อนบ้านใกล้กันที่รู้เห็นแล้วมิได้ห้ามปรามสีกานั้นด้วย เหตุเพราะเล็งเห็นว่า การประพาดิตนเมถุนกรรมนั้น เกิดขึ้นได้ง่าย หากไม่ได้รับการช่วยกันดูแลสอดส่อง และไม่ป้องกันปล่อยให้พระสงฆ์และสีกาอยู่ใกล้ชิดกันเกินไปนั่นเอง

กฎพระสงฆ์ข้อ ๙

เกิดการณีการประพาดิตนเมถุนกรรม หรือเรียกว่าเมถุนปราชิก ขึ้นหลายกรณี กรณีที่สำคัญก็คือ มหาสินวัตนากกลาง ลักลอบเสพเมถุนกับอึ่งข้าหลวง จนอึ่งมีท้อง จึงบัญญัติให้ว่า หากพระสงฆ์ใดทำผิดแล้วลาสิกขาบออกไป ก็จะไม่มีความผิด แต่หากปกปิดความผิดเอาไว้ ให้ลงโทษถึง ๗ ชั่วโคตร ซึ่งถือว่ามิบลงโทษที่รุนแรงเทียบเท่ากับการก่อกบฏ อันแสดงให้เห็นว่า การปิดบังการประพาดิตนปราชิก อันทำให้เกิดลามกขึ้นในพระพุทธรศาสนา นั้น เป็นการทำให้พระพุทธรศาสนาเสื่อมทั้งสถาบัน

กฎพระสงฆ์ข้อ ๑๐

กล่าวถึงกรณีพระสงฆ์สามเณรคบหากันทำอุลามก ทำตัวเป็นอลัชชี ดื่มสุราเมายา เล่นเบี้ยชนไก่ กระทำผิดสมณเพศ ไม่ต้องด้วยพระวินัย ให้ประชาชนทั่วไปว่ากล่าวตักเตือนได้เลย ถ้าไม่เชื่อฟัง ก็ให้ไปบอกเจ้าอธิการ เจ้าคณะ บัญญัติห้ามพระสงฆ์สวดพระมาลัยในงานศพ ให้สวดเพียงพระอภิธรรมเท่านั้น ด้วยเหตุว่าพระมาลัยเป็นบทสวดที่สนุกสนานเป็นตลกคะนอง และห้ามประชาราษฎร์ชายผ้าแพรพรรณแก่พระสงฆ์ด้วย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดพระสงฆ์อื่นๆ ในกฎหมายตราสามดวง

กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์นั้น มิได้มีปรากฏในกฎหมายตราสามดวงเพียงเฉพาะ "กฎพระสงฆ์ ๑๐ ข้อ" เท่านั้น กฎเกณฑ์และเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธรักษา พระสงฆ์ สามเณร ยังมีปรากฏอยู่ตามพระอัยการต่างๆ ในกฎหมายตราสามดวงอีกเป็นจำนวนมาก

๑) ในหลักพระธรรมนุญ พระธรรมนุญก่อนแรกได้กำหนดให้ ศาลธรรมการ มีอำนาจชำระคดีความที่ภิกษุสามเณรถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดใดๆ อันเป็นการละเมิดศีลสิกขา โดยเฉพาะเรื่องเสพเมถุนเป็นปราชิก ซึ่งเกิดในราชธานี แต่ถ้าความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นในหัวเมือง ให้เป็นอำนาจของศาลธรรมการหัวเมืองพิจารณา

๒) ในพระอัยการรับฟ้อง ลักษณะแก้ต่างว่าต่างกัน มาตรา ๑ ถือว่าพระภิกษุเสพเมถุนเป็นปราชิก หรือการกระทำความผิดต่อองค์พระพุทธรูป เป็นเรื่องร้ายแรงมากเรียกว่า "คดีอุทุม" ซึ่งต้องห้ามไม่ให้ว่าต่างแทนกันได้^๒

๓) ในพระอัยการลักษณะฝ่าฝืน มีบทบัญญัติที่สำคัญที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของพระสงฆ์นั้น อยู่ในมาตรา ๔๐ กล่าวคือ

"๔๐ มาตราหนึ่ง พระครูภิกษุสามเณร ผิดเมียท่านถึงชำเราชื่อว่าปราชิก ให้สึกออกเสียแล้วให้ไหม้โดยพระราชกฤษฎีกา

๔๑ มาตราหนึ่ง ถ้าพระครูภิกษุสามเณรผู้อยู่ในศีล ทำทุจริตผิดกิจวิโนัยทำร้ายด้วยหญิงหาตัวมิได้ถึงชำเราเปนสังข์ไซ้ ชื่อว่า ปราชิก ให้สึกออกลงโทษ ๕๐/๒๕ ที่ ส่งตัวลงญาข้างหลวง ส่วนหญิงนั้นให้ทำโทษดุจหญิงทำชู้นอกใจผัวนั้นแล...."

^๒ ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ ๗ เล่ม ๑ น. ๓๒๒-๓๒๓

๔) กฎมณเฑียรบาล ที่อยู่ในส่วนของพระราชานิติศาสตร์ บทที่ ๑๒๗ กำหนดโทษของสาวใช้
ในวังกับพระสงฆ์ที่ไปมาคบหากัน ดังความว่า

"อนึ่งสาวใช้ในวังไปมาหาพระสงฆ์เป็นชู้ตันทนค้ำกันใช้ให้ทวนด้วยลวดหนั่ง ๒๐ ที ฝ่ายสงฆ์
ใช้ให้ขบเสียดจกวัต" ^๓

๕) พระราชกำหนดเก่า ฉบับที่ ๘ เป็นเรื่องห้ามพระสงฆ์ว่ากล่าวกิจการของฆราวาส ซึ่งสืบเนื่อง
มาจากเนื้อความคดี ซึ่งมีเรื่องราวโดยสรุปว่า ชุนยุกกระบัดซึ่งเป็นนายข้าพระสระบุรีได้รับตราให้ส่งตัว
คนร้าย ๗ คน ไปชำระความที่กรมนครบาล กลับขัดขืนไม่ส่งตัวคนร้าย ต่อมาทางเมืองหลวงมีตราราชสีห์
ให้ตำรวจในมาเอาตัวชุนยุกกระบัด เพื่อเร่งให้ได้ตัวคนร้ายทั้ง ๗ กระบวนการวางตราเริ่มจากตำรวจ
ในเอาตราไปวางแก่กรมการเมืองสระบุรี กรมการเมืองสระบุรีก็มีหมายให้ขุนจำเมืองส่งตัวชุนยุกกระบัด
เมื่อขุนจำเมืองส่งตัวชุนยุกกระบัดให้ข้าหลวงผู้ถือตรา ข้าหลวงผู้ถือตราหรืออภัยหนึ่งคือตำรวจในได้
พาตัวชุนยุกกระบัดไปหาพระมงคลเทพ ซึ่งเป็นพระสงฆ์ พระมงคลเทพกลับดำไว้ขัดขวางไม่ให้ตำรวจ
ในนั้นเอาตัวชุนยุกกระบัดมา และได้เอาต้นราชสีห์ไว้ ต่อมาทางเมืองหลวงจึงได้ให้ข้าหลวงขึ้นมาสระบุรี
เพื่อจับตัวชุนยุกกระบัด พระมงคลเทพจึงบอกให้ชุนยุกกระบัดหนีไป ซึ่งเมื่อหนีไปทำให้ชุนยุกกระบัด
มีโทษถึงตาย หนักกว่าไม่ได้หนีเป็นหลายเท่า เรื่องจึงลุกลามใหญ่โต เพราะพระสงฆ์เข้ามาแทรกแซง
กิจการของฆราวาส พระเจ้าอยู่หัวจึงทรงวางกฎ ห้ามไม่ให้พระสงฆ์ล่วงเข้าว่ากล่าวอยู่ด้วยเหตุอันมิต้อง
ด้วยกิจ เพราะเสียประโยชน์ในสองประการ กล่าวคือ ฝ่ายพระสงฆ์เป็นอันตรายในลึกลับทมิฬ อาจเป็น
กรณีร้ายแรงถึงต้องอาบัติปาราชิกได้ ส่วนฝ่ายฆราวาสก็เสียหายเช่นกัน ซึ่งเรื่องนี้มีนัยสำคัญในการ
ปรามไม่ให้พระสงฆ์ตั้งตนเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือกว่าฝ่ายอาณาจักร

๖) พระราชกำหนดเก่า ฉบับที่ ๓๑ และฉบับที่ ๕๐ มีการกำหนดศาลที่มีอำนาจชำระความที่
กล่าวหาพระภิกษุสามเณรทำผิดด้วยพระวินัยตรงกันว่า ให้พิจารณาที่กรมธรรมการ

^๓ ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ ๖ เล่ม ๑ น. ๘๙

ความรับผิดชอบทางอาญาของพระสงฆ์ในกฎหมายเก่าอื่นๆ

ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงจัดตั้งพระสงฆ์คณะใหม่ เรียกว่า ธรรมยุติ หรือธรรมยุติกนิกาย^๔ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เจริญ รุ่งเรืองขึ้น และเนื่องจากทรงผนวชอยู่เป็นเวลานาน จึงทรงมองเห็นการกระทำความผิดของพระสงฆ์ ได้อย่างชัดเจนกว่าพระมหากษัตริย์อื่นๆ ดังนั้นในประกาศที่ทรงออกระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๐๔ จำนวนทั้งสิ้น ๒๒๑ เรื่องนั้น จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระศาสนาถึง ๒๗ เรื่อง

ความผิดอาญาของพระสงฆ์ในประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ นั้น ฐานความผิดไม่ได้แตกต่าง ไปจากในกฎหมายตราสามดวงเลย โดยประเภทของความผิดก็เป็นเรื่องของพระสงฆ์ที่มีผลทำให้ พระพุทธศาสนาเศร้าหมอง ทำให้เกิดความวุ่นวายในแผ่นดิน และทำให้สงฆ์แตกแยก เช่นเดิม มีกรณี ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ให้สึกพระสงฆ์สามเณรที่สูบฝิ่น การฟ้องหาปราชิก สามเณรภิกษุรักใคร่ผู้หญิง พระสงฆ์สามเณรลักเพศ ซึ่งในประกาศฉบับนี้ หมายถึง การเปลี่ยนเพศไปประพฤติตนนุ่งห่มอย่าง ขวาวาสแล้ว กลับมานุ่งห่มจีวรเช่นพระภิกษุสงฆ์เช่นเดิม เป็นต้น

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตั้งแต่ประกาศใช้ฉบับแรกเมื่อ ร.ศ.๑๒๑ หรือ พ.ศ. ๒๔๔๕ นั้น จนถึงปัจจุบัน มีทั้งหมด ๓ ฉบับด้วยกัน อันได้แก่ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๔๕ (ร.ศ.๑๒๑) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

เนื้อหาส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสามฉบับ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปกครองภายใน ของคณะสงฆ์ โดยมีสมเด็จพระสังฆราชและมหาเถรสมาคมเป็นการสอดคล้องกับหลักการปกครอง ตามระบอบพระธรรมวินัย ซึ่งพระสังฆเถระผู้เป็นประธานของสงฆ์จะต้องถือมติของสงฆ์เป็นใหญ่ หรือ ที่เรียกว่า การปกครองระบอบ "สังฆาธิปไตย"^๕

ส่วนในความผิดอาญาของพระสงฆ์ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั้น ส่วนใหญ่มีโทษทางอาญา เมื่อพระสงฆ์ได้กระทำการละเมิดกฎหมายของพระสงฆ์ ไม่ใช่กฎหมายบ้านเมือง

^๔ รวมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิม พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสที่วันพระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี วันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗ (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๔๘)

^๕ โชติ ทองประยูร, คำบรรยาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ ๒ , (พระชนคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา, ๒๕๐๖), น.๑๓๔ - ๑๓๕

กล่าวโดยสรุปคือ ในปัจจุบันควรมีการบัญญัติกฎหมายที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง โดยการบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาที่ชัดเจนในประมวลกฎหมายอาญา เฉกเช่นที่ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาได้กระทำแล้ว^๖ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงกฎหมายในปัจจุบันนั้น มีการบัญญัติเพื่อแก้ไขการกระทำดังกล่าวไว้ในสองแนวทาง กล่าวคือ บัญญัติไปในทางป้องกัน และในทางปราบปราม

แนวทางในการป้องกันนั้น ได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ออกมาเพื่อเป็นข้อบังคับที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติของพระสงฆ์ทั่วประเทศ แต่การกำหนดโทษนั้น ไม่มีความร้ายแรงเพียงพอให้ผู้ประพฤติดังกล่าว เช่น โทษของผู้ประพฤติดมฺเณกรรม คือให้เป็นอาบัติปราชิก กล่าวคือ ให้สึก ไม่มีโทษตามประมวลกฎหมายอาญา อันได้แก่ จับ ปรับ กักขัง จำคุก และประหารชีวิต ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวนี้ ไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวต่อกฎหมาย ซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวนี้ ในกฎหมายเก่าได้บัญญัติโทษไว้อย่างชัดเจน จึงควรที่จะมีมาตรการบัญญัติความผิดดังกล่าวนี้ให้มีโทษทางอาญา เพื่อเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดหรือคิดจะกระทำความผิดดังกล่าวต่อกฎหมาย

มาตรการที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การคัดกรองผู้ที่เข้าสู่พระศาสนาควรมีระบบตรวจสอบให้ชัดเจน ซึ่งในหมู่สงฆ์เอง ก็ควรมีการตรวจสอบผู้ที่บวช เพื่อคัดกรอง โดยมีมาตรการที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ และในทางอาณาจักรเองก็ควรมีมาตรการในการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิดก้าวเข้าสู่พระพุทธศาสนา โดยควรกำหนดให้มีโทษทางอาญา หากปกปิดความผิดเพื่อเข้าพระพุทธศาสนา หรือต้องการใช้พระพุทธศาสนาอย่างไม่บริสุทธิ์

ส่วนแนวทางในการปราบปรามนั้น นอกจากรัฐจะใช้มาตรการในการออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับกับตัวพระสงฆ์เองแล้ว รัฐยังควรบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับกับประชาชนทั่วไปด้วย เพราะฝ่ายประชาชนเองก็ควรมีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลผู้กระทำความผิด โดยบัญญัติเป็นความผิดหากไม่ทำหน้าที่นี้เฉกเช่นในกฎหมายเก่า และยิ่งไปกว่านั้น ควรจะมีการบัญญัติลงโทษผู้รู้เห็นเป็นใจกับพระสงฆ์หรือชักชวนหลอกล่อให้กระทำความผิดนั้นๆ ด้วย

^๖ กฎหมายอาญา สปป ลาว มาตรา ๑๓๐ ได้วางหลักไว้ว่า "ภิกษุสามเณรผู้ใด หากได้เสพสมกับผู้หญิง หรือ ผู้ชาย จะถูกลงโทษตัดอวัยวะ แต่ห้เดือน ถึง สามปี และจะถูกปรับไหมแต่ ๕๐๐๐๐๐ กีบ ถึง ๓๐๐๐๐๐๐ กีบ ผู้หญิง หรือ ผู้ชายที่ได้สมครใจเสพสมกับภิกษุ หรือ สามเณร จะถูกลงโทษในสถานเดียวกัน"

นอกจากนี้ยังควรมีการจัดตั้งศาลพิเศษ เพื่อพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของพระสงฆ์โดยเฉพาะ ให้แยกออกจากศาลยุติธรรม เพราะการกระทำความผิดของพระสงฆ์นี้ ต้องใช้ความรู้ความชำนาญในการตีความพระธรรมวินัยโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และยังเป็นการให้ความสำคัญกับการกระทำความผิดนั้นด้วย

พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน มีความสำคัญทั้งในด้านต่างๆ มากมาย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระศาสนาได้รับการปฏิบัติเหนือไปกว่าบุคคลธรรมดา ซึ่งเมื่อเป็นผู้มีสถานะพิเศษแล้ว ก็ควรต้องมีความรับผิดชอบที่มากยิ่งขึ้นไปเพราะสถานะนั้นด้วย ดังนั้น มาตรการที่ใช้ในการควบคุมพระสงฆ์จากทางฝ่ายอาณาจักรนั้น เครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่ฝ่ายอาณาจักรควรต้องใช้ นั่นคือ ต้องมีการบัญญัติความผิดของพระสงฆ์ให้มีความผิดในทางอาญา มีโทษที่ต้องรับเป็นโทษทางอาญา และมีการกำหนดหน้าที่ของประชาชนทั่วไปให้มีหน้าที่ช่วยกันสอดส่องดูแลรักษาพระพุทธศาสนา อันจะเป็นผลทำให้พระพุทธศาสนาคงอยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป

